

ΝΕΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΣΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ,
ΑΝΤΛΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΡΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΡΟΞΕΝΟΥ
ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Στά 1980 εκδόθηκε στη Μόσχα από τον εκδοτικό οίκο Hayka (= 'Επιστήμη), υπό την αιγίδα του 'Υπουργείου 'Εξωτερικῶν τῆς Σοβιετικῆς 'Ενώσεως, ὁ IV (XII)ος τόμος τῆς Πηρς σειρᾶς ὀγκωδῶν τόμων με τὸν γενικὸ τίτλο *'Εξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν 19ο καὶ ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ.*, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει διπλωματικὰ ἔγγραφα μεταξὺ Μαρτίου 1821 - Δεκεμβρίου 1822. 'Ανάμεσα σ' αὐτά, ἐντόπισα, στὶς σελίδες 47-48, 86-89 καὶ 126-129, τρεῖς γαλλικὰ γραμμένες καὶ ἀνεκμετάλλευτες ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἔρευνα ἐκθέσεις (ὕπ' ἀρ. 10 τῆς 4/16 Μαρτίου, ὕπ' ἀρ. 31 τῆς 27 Μαρτίου / 8 'Απριλίου καὶ ὕπ' ἀρ. 47 τῆς 20 'Απριλίου / 2 Μαΐου 1821), μεταφρασμένες καὶ στὰ ρωσικά, τοῦ 'Ελληνα γενικοῦ προξένου τῆς Ρωσίας στὴν Πάτρα 'Ιωάννη Βλασσοπούλου, ἀπευθυνόμενες πρὸς τὸν προϊστάμενό του πρεσβευτὴ στὴν Κωνσταντινούπολη Γ. Α. Στρογανόφ, τὸν ὁποῖο καὶ κατατοπίζει γιὰ τὸν ἐρεθισμὸ τῶν πνευμάτων 'Ελλήνων καὶ Τούρκων στὴν Πελοπόννησο στὶς ἀρχὲς τοῦ 1821, τὴν ἔκρηξη τῆς 'Επαναστάσεως στὴ ΒΔ περιοχὴ καὶ γενικὰ γιὰ τὴν κατάσταση στὴ Νότια 'Ελλάδα. 'Εκτὸς ἀπὸ τίς ἐκθέσεις αὐτές, παρατίθεται στὶς Σημειώσεις τοῦ τόμου (στὸ τέλος τοῦ βιβλίου, σ. 627), σὲ σύντομη ρωσικὴ περίληψη (ἀπὸ μέλος τῆς πολυάριθμης συντακτικῆς ὁμάδας τῆς ἐκδοτικῆς 'Επιτροπῆς) καὶ τὸ ὕπ' ἀρ. 9 ἔγγραφο, τὸ ὁποῖο, ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενό του, κρίθηκε, φαίνεται, ἀσήμαντο νὰ παρατεθεῖ ὀλόκληρο, καὶ γι' αὐτὸ ἔμεινε ἀσχολίαστο, ἐνῶ δὲν θὰ ἔπρεπε, ὅπως θὰ ἰδοῦμε.

Οἱ ἀνωτέρω ἐκθέσεις εἶναι κατὰ τοῦτο ἐνδιαφέρουσες: γιὰτὶ συγκρινόμενες με τίς γνωστὲς ἀντίστοιχες τῶν συναδέλφων του, τοῦ 'Ολλανδοῦ Jean Solair καὶ τοῦ Γάλλου Rouquerville (ἀδελφοῦ τοῦ γνωστοῦ ἱστορικοῦ τῆς 'Επαναστάσεως F. C. H. L. Rouquerville), καθὼς καὶ με τίς μαρτυρίες ἄλλων σχετικῶν πηγῶν, μᾶς δίνουν νέες πρόσθετες εἰδήσεις γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ ἀναταραχὴ στὴν Πελοπόννησο καὶ τέλος γιὰ τὸ ξέσπασμα τῆς ἀνταρσίας.

'Αλλὰ ἄς ἰδοῦμε πρῶτα ποιὸς ἦταν ὁ 'Ελληνας γενικὸς πρόξενος τῆς Ρωσίας στὴν Πάτρα 'Ιωάννης Βλασσόπουλος (1741-1836), ποῖα ἡ σταδιοδρομία καὶ οἱ ιδέες του. Γεννήθηκε στὴν 'Ιθάκη καὶ σὲ ἡλικία 20 ἐτῶν πῆγε στὴ Μόσχα,

προσκαλεσμένους ἀπὸ τοὺς ἐγκατεστημένους ἐκεῖ θεῖους τοῦ Σκιαδάδες. Ἀκολούθησε τὸ στρατιωτικὸ στάδιο καὶ ἔφτασε ὡς τὸν βαθμὸ τοῦ ταγματάρχη. Κατόπιν, στὰ 1816, διορίστηκε γενικὸς πρόξενος τῆς Ρωσίας στὴν Πάτρα καὶ ἐκεῖ, στὰ 1819, μυήθηκε στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία¹. Στὴν Πάτρα ὁ Βλασσόπουλος, καθὼς καὶ ὁ Ναξιῶτης γραμματέας τοῦ Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος ἀνέπτυξαν μεγάλη δραστηριότητα γιὰ τὴν ἐθνικὴ ὑπόθεση. Ὁ Βλασσόπουλος μάλιστα ὀνομάστηκε πρόεδρος τῆς Γενικῆς Ἐφορείας με ἄμεσο πολῦτιμο συνεργάτη τὸν Π. Πατρῶν Γερμανό.

Στα 1834, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ δόθηκαν πρὸς δημοσίευση τὰ Ἑπομνήματα τοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ, ὁ Φιλῆμων, γιὰ νὰ μὴν ἐκθέσει τὸν Βλασσόπουλο ἀπέναντι τῆς ρωσικῆς Αὐλῆς, ἀποσιώπησε τὴν ἐμπλοκὴ τοῦ ὀνόματός του στὰ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ τὴν ἀνάμειξή του στὴν κίνηση τῆς ἀνταρσίας. Τρία ὅμως χρόνια ἀργότερα, στὰ 1837, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Βλασσοπούλου στὸ Ναύπλιο, ὁ Φιλῆμων νιώθει τὸν ἑαυτὸ του ἀποδεσμευμένο καὶ προβαίνει στὶς ἐξῆς κρίσεις γιὰ τὸ ἄτομό του καὶ τὴ στάση του τόσο ἀπέναντι τῆς Ρωσίας, τῆς ὁποίας ἦταν ὑπάλληλος, ὅσο καὶ ἀπέναντι τῆς πατρίδος του:

«Ὁ Βλασσόπουλος, πνέων πάντοτε πατριωτισμὸν εἰλικρινῆ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του, ἐνήργει τότε ὡς Ἕλληνας ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὄχι ὡς Ἕλληνας ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῆς Ἐξουσίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκε. Διαφέρουσιν ἐκ διαμέτρου τὰ δημόσια καθήκοντα μ' ἐκεῖνα τοῦ πατριώτου. Δι' ὅποιονδήποτε λόγον ὁ τίμιος ἄνθρωπος δὲν προδίδει τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος του, μήτε μακρύνεται ἀπὸ τὸ ἀγαθοποιὸν περὶ αὐτῆς πνεῦμα, ὁσάκις μάλιστα δύναται νὰ τὴν βοηθήσῃ. Ὁ Βλασσόπουλος μάλιστα ἐγένετο τόσῳ πλέον ὠφέλιμος, ὅσῳ μετεχειρίζετο τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισήμου χαρακτῆρος του πρὸς ὄφελος τῆς πατρίδος, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ προσβάλλῃ τὰ δημόσια καθήκοντά του. Τοῦτο μάλιστα βλέπων ὁ Μητροπολίτης Γερμανός, καὶ γνωρίζων, ὅποσον τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος εἶναι συνδεδεμένον ἠθικῶς καὶ θρησκευτικῶς μ' ἐκεῖνο τῶν Ρώσων, καὶ ἔτι μᾶλλον πεπεισμένος, ὅτι καμμία περίστασις δὲν θέλει δυνηθῆναι νὰ ἀποσπάσῃ τοῦτο ἀπὸ τὸν φυσικὸν τοῦτον δεσμόν, ἠνώθευ τὸσον σφικτὰ μετὰ τοῦ Βλασσοπούλου, ὥστε οἱ δύο, ὡς μία ψυχὴ, ἐνήργουν σύμφωνοι εἰς τὰ πράγματα τῆς ἐποχῆς μέχρι τοῦ Πολέμου. Ἐδείχθη δέ, ὅτι μήτε ὁ Π. Πατρῶν καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Ἀχαΐας ἐνήργουν χωρὶς τῆς συνδρομῆς τοῦ Βλασσόπουλου, τὸν ὁποῖον μετεχειρίζονταν ὡς προπύργιον διὰ τὴν πολιτικὴν του θέσιν· μήτε αὐτὸς ἠδύνατο νὰ κινηθῆ εἰς καμμίαν πρᾶξιν χωρὶς τῆς ὀδηγίας τούτου. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς θέλομεν ἰδεῖ σύνδετα τὰ πρόσωπα ταῦτα καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις καὶ μάλιστα εἰς τὰς περὶ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ῥαδιουργίας, τῶν ὁποίων ἄμεσον ὄργανον ἦτον ὁ Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος. Διὰ τοὺς ἰδίους λόγους κατέστη ὑποπτος εἰς τοὺς Τούρκους ὁ Βλασσόπουλος κατὰ τὰς ἐσχάτας ἡμέρας, καθὼς καὶ οἱ δύο ἄλλοι Πρόξενοι ὁ Λουδοβίκος Στράνης, ἐκ Ζακύνθου, καὶ ὁ Ἀνδρέας Κοντογούρης, ἐκ Κεφαλληνίας· καὶ κινήσεως τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὰς Πάτρας, οἱ Τούρκοι ἐκδικούμενοι ἔσπευσαν νὰ παραδώσωσιν εἰς τὸ πῦρ τὰ Προξενεῖα τούτων, μὴ προφθάσαντες νὰ τοὺς συλλάβωσι καταφυγόντας εἰς τὰ Ἴονικὰ πλοῖα καὶ εἰς τὴν Ἐπτάνησον»².

1. Γιὰ τὴ δράση τοῦ Βλασσοπούλου ὡς φιλικοῦ βλ. πολλὰ καὶ ἐνδιαφέροντα στοῦ Ἀναστ. Ν. Γούδα, *Βίοι παράλληλοι τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεψάντων ἀνδρῶν*, Ἀθήναι 1872, τ. 5, σ. 184, 190-195, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

2. Προλεγόμενα τοῦ Φιλῆμονος στοῦ Π. Πατρῶν Γερμανοῦ Ἑπομνήματα περὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὸ 1820 μέχρι τοῦ 1823, ἔκδ. Κ. Καστόρη, Ἀθήναι 1831, σ. ι. Γούδα, ἔ.ἀ., τ. 5, σ. 199.

Πράγματι ὁ Βλασσόπουλος, ὅπως διαπιστώνουμε στίς ἐκθέσεις του προβαίνει στήν ἀντικειμενική, χωρίς συναισθηματισμούς —ξερή, θά ἔλεγε κανείς— ἱστορήση τῶν γεγονότων ἐκείνων πού διαδραματίστηκαν στήν Πάτρα λίγο πρὶν καί μετὰ τὴν ἔκρηξη τῆς Ἐπαναστάσεως στήν Πελοπόννησο, χωρίς νὰ ὑπαινιχθεῖ καθόλου τὴ δική του ἄμεση καί ἔμμεση συμμετοχή του σ' αὐτήν. Ἔτσι στήν πρώτη, ὑπ' ἄρ. 9, σχετική μὲ τὰ γεγονότα ἔκθεση, τὴ δοσμένη περιληπτικὰ στὰ ρωσικά, μιλεῖ γιὰ «κάποιον» Κολοκοτρώνη (πρώην διοικητὴ ἐνὸς ἀγγλοελληνικοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος), ὁ ὁποῖος —κατὰ μιὰ ὑπόθεση— ἀπεσταλμένος τοῦ Ἄλῃ πασᾶ —κατ' ἄλλη τῶν Ἄγγλων— στρατολογεῖ ὀπλισμένους ἄνδρες στίς ἀνατολικές ἐπαρχίες τοῦ Μοριᾶ. Ὁ Βλασσόπουλος ἐκτιμᾷ ὅτι ἡ ἀποστολή τοῦ Κολοκοτρώνη ἀποβλέπει στὴ δημιουργία ἐνὸς νέου ἀγγλοελληνικοῦ σώματος στήν Ἐπτάνησο³.

Ἐκεῖνο πού μᾶς κάνει ἐντύπωση εἶναι ὅτι ὁ Βλασσόπουλος, ἐνῶ γνωρίζει πολὺ καλὰ τὴν κατάσταση γιὰ πρόσωπα καί πράγματα στήν Πελοπόννησο καί Ἡπειρο, μιλεῖ γιὰ «κάποιον» Κολοκοτρώνη, ἀλλὰ καί γιὰ ταραχές σ' αὐτὲς τίς χῶρες, πού τίς ἀποδίδει στοὺς γογγυσμούς τῶν κατοίκων ἀπὸ τοὺς βαρεῖς φόρους πού εἰσπράττονταν ἐξαιτίας τοῦ πολέμου τῆς Ὑψηλῆς Πύλης μὲ τὸν Ἄλῃ πασᾶ. Σημειώνει ὅμως ὅτι παντοῦ οἱ Τοῦρκοι μαζεῦουν «μπαρούτι καί μολύβι», ὅσο μποροῦν περισσότερο, μὲ τὴ δικαιολογία ὅτι «ὁ ραγιάς ἀπειλεῖ τὰ παράλια μὲ γενικὴ ἀνταρσία», ἀλλὰ τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτὸν ὁ πρόξενος τὸν θεωρεῖ ἀστήρικτο.

Ἡ ἀπὸ 4/16 Μαρτίου 1821 ἔκθεση ὅμως, σταλμένη μὲ ἔκτακτο ταχυδρόμο, συμπληρώνει, ὅπως δηλώνεται, τὴν προηγούμενη ὑπ' ἄρ. 9 καί ἀναφέρεται πιά στὴ γενικὴ ταραχή, «πού ἔχει ἐκδηλωθεῖ πρὶν ἀπὸ μερικὲς μέρες στὸν Μοριά». Καί προσθέτει ὅτι «ἐξαιτίας τῆς ἄκρας δυσπιστίας» τῶν Τοῦρκων ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων τῆς χώρας αὐτῆς ἔχουν καλέσει τοὺς προκρίτους καί τοὺς ἐπισκόπους στήν Τριπολιτσά, γιὰ νὰ τοὺς κρατοῦν ὡς ἐγγυητὲς γιὰ τὴ μελλοντικὴ συμπεριφορὰ τῶν συμπολιτῶν τους. Τὸ μέτρο αὐτὸ δείχνει, κατὰ τὸν Βλασσόπουλο, τὴν ἀνησυχία καί τὴ θλίψη πού κυριαρχοῦν στὴ χώρα. Καί προσθέτει χαρακτηριστικὰ: «Τὰ πάντα σκεπάζονται ἀπὸ ἀδιαπέραστο πέπλο μυστηρίου», παντοῦ παρατηροῦνται προετοιμασίες γιὰ πόλεμο καί μετέωρη εἶναι ἡ ἀδιόρατη αἴσθηση ὅτι οἱ Ἕλληνες πρόκειται νὰ ἐπαναστατήσουν. Οἱ Τοῦρκοι μάλιστα εἶναι τόσο βέβαιοι γι' αὐτό, ὥστε στήν Τριπολιτσά ἤθελαν ν' ἀρχίσουν κιόλας τίς σφαγὲς τῶν Ἑλλήνων ὁμήρων, ἂν δὲν ἐπενέβαιναν καί δὲν συνιστοῦσαν αὐτοσυγκράτηση οἱ πιὸ πλούσιοι καί φρόνιμοι ἐπίσημοι Τοῦρκοι.

Κατόπιν ὁ Βλασσόπουλος ἐπιθυμώντας νὰ καλυφθεῖ ἀπέναντι τοῦ πρέσβη του, τὸν διαβεβαιώνει ὅτι τοῦ εἶναι «ἀπόλυτα» ἄγνωστο, ἂν οἱ Ἕλληνες σκέπτονται ν' ἀποτινάξουν τὸν ζυγὸ, ἀλλὰ, σημειώνει, ἂν ἔχουν αὐτὴ τὴν

3. *Ἐξωτερικὴ Πολιτικὴ τῆς Ρωσίας κατὰ τὸν 19ο αἰ. καὶ ἀρχὲς τοῦ 20οῦ*, Σειρὰ II, τ. IV (XII), σ. 627.

πρόθεση, πρέπει νὰ τὴν ἀποδώσει κανεὶς στὸν πόθο τους ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὰ ἀνυπόφορα δεινὰ τῆς σκλαβιάς. Λυπᾶται μάλιστα ὁ ἴδιος ἀναλογιζόμενος τοὺς κινδύνους ποὺ θὰ διέτρεχε ἡ χώρα ἀπὸ μιὰ τέτοια περιπέτεια καὶ ἀκόμη, γιατί κακόβουλοι καὶ συκοφάντες ἐπωφελοῦνται, γιὰ νὰ διαδίδουν ὅτι ἡ Ρωσία ὑποστηρίζει τὴ σχεδιαζόμενη αὐτὴ ἐξέγερση τῶν Ἑλλήνων. Βέβαια, συνεχίζει, οἱ πιὸ πολιτισμένοι καὶ πιὸ γνωστικοὶ Τοῦρκοι δὲν τὰ πιστεύουν αὐτά, ἀλλὰ οἱ κατώτερες τάξεις παρασύρονται, κατὰ συνήθεια, ἀπὸ τὶς διαδόσεις αὐτές. Καὶ ὁ Βλασσόπουλος τελειώνει τὴν ἐπιστολὴ του γράφοντας ὅτι ἡ θέση του γίνεται δύσκολη, γιατί, ὅσες προσπάθειες καὶ ἂν ἔκανε, γιὰ νὰ διαλύσει αὐτοὺς τοὺς φόβους, νομίζει πὼς δὲν προχώρησε ἀρκετὰ οὔτε καὶ πέτυχε ἀρκετὰ⁴ —λόγια ποὺ δείχνουν πολὺ καθαρὰ πόσο δύσκολη πραγματικὰ εἶχε γίνῃ ἡ θέση του ὡς ἐταίρου τῆς Φιλικῆς καὶ ταυτόχρονα ὡς ἐκπροσώπου τῆς Ρωσίας.

Ὁ Βλασσόπουλος τώρα, ποὺ παρακολουθεῖ ἀνήσυχος τὴν πορεία τῶν πραγμάτων (ἴσως παρακολουθεῖται ἀπὸ τοὺς Τοῦρκους καὶ ἡ κίνηση τοῦ προξενείου του), γνωρίζει ἀρκετὰ γιὰ τὴν κατάσταση στὴν Πελοπόννησο, καθὼς καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Πάτρα. Τὰ γεγονότα ἐξελίσσονται, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, πρὸς τὸ χειρότερο καὶ μὲ γοργὸ ρυθμὸ βαίνουν πρὸς τὴ σύγκρουση.

Στὸ μεταξὺ φευγάτος στὶς 13 Μαρτίου ἀπὸ τὴν Ἄρτα ὁ Γιάννης Μακρυγιάννης στέλνεται ἀπὸ τοὺς φιλικούς τῆς περιοχῆς, μεταμφιεσμένος σὲ πραγματευτὴ, στὴν Πάτρα, γιὰ ν' ἀντλήσει πληροφορίες γιὰ τὴν κατάσταση καὶ μὲ τὴν πρόθεση νὰ περάσει ἀπ' ἐκεῖ στὴν Ἀνατολικὴ Στερεά, ν' ἀνταμώσει τὸν Ἀθανάσιο Διάκο καὶ νὰ τοῦ ἀνακοινώσει ὅτι πρέπει νὰ ἐξεγερθοῦν οἱ Ἕλληνες τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου, ὥστε νὰ τραβηχτοῦν οἱ Τοῦρκοι πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ νὰ βροῦν οἱ Ρουμελιῶτες τὴν εὐκαιρία νὰ ξεσηκωθοῦν καὶ αὐτοί. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως τῆς Πάτρας, ποὺ παρακολουθοῦν καχύποπτοι τὶς κινήσεις τῶν Ἑλλήνων, ἀναζητοῦν τὸν Μακρυγιάννη τὸν «τζασίτη» (κατάσκοπο) καὶ τελικὰ τὸν ἀναγκάζουν νὰ βρεῖ καταφύγιο στὸ ρωσικὸ προξενεῖο. Ὅπως διηγεῖται ὁ ἴδιος στ' ἀπομνημονεύματά του, ὁ πρόξενος δὲν τὸν βίασαγε: «Μοῦ λέγει, τέτοιες ὥρες κιντνεύει καὶ αὐτός». Ὁ Μακρυγιάννης ὅμως μὲ τὸ στανιὸ ἔμεινε ὡς τὸ βράδυ καὶ τὴν ἄλλη μέρα πηδᾷ ἀπὸ ἓνα ψηλὸ τοῖχο στὸ πίσω μέρος τοῦ προξενείου καὶ τρέχοντας κατὰ τὴ θάλασσα σώζεται σὲ μιὰ ἑλληνικὴ γολέτα καὶ τελικὰ κατορθώνει ν' ἀνταμωθεῖ μὲ τὸν Ὀδυσσεά Ἀνδροῦτσο. Γι' αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο δὲν ἀναφέρει τίποτε ὁ Βλασσόπουλος στὶς ἐκθέσεις του. Κι' αὐτὰ συμβαίνουν δύο μέρες «πρὶν χτυπήσει ντουφέκι στὴν Πάτρα. Οἱ Τοῦρκοι κάμαν κατὰ τὸ κάστρο καὶ οἱ Ρωμαῖοι τὴν θάλασσα»⁵, δηλαδή στὶς 23 Μαρτίου 1821.

4. Ἐξωτερικὴ Πολιτικὴ, ἔ.ἀ., σ. 47-48.

5. Γιάννη Βλαχογιάννη, Ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, Ἀθήνα 1907, τ. 1, σ. 18-22 (= ἔκδ. Α. Πολίτη, τ. 1, σ. 116-119).

'Η επόμενη έκθεση του Βλασσοπούλου γράφεται ύστερ' από 4 μέρες, δηλαδή 27 Μαρτίου/8 'Απριλίου στον ὄρμο τῆς Πάτρας, ὅταν ἔχει πιά ἐκραγεῖ ἡ 'Επανάσταση. 'Ο πρόξενος ἀφηγεῖται τὰ τραγικά γεγονότα πού συνέβησαν ὡς τότε: ὅτι οἱ περισσότεροὶ πρόξενοι, ἐκτὸς ἀπὸ τῆς 'Αγγλίας καὶ 'Ισπανίας, ἐνδιαφερόμενοι γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν προξενείων τους, ἐπισκέφθηκαν τὶς τουρκικὲς ἀρχὲς καὶ ζήτησαν τὴν προστασία τους. Οἱ ἐκπρόσωποί τους τοὺς διαβεβαίωσαν ὅτι μόνον ἂν κατέπνιγαν τὴν ἀνταρσία, θὰ μπορούσαν νὰ τοὺς ἐγγυηθοῦν γι' αὐτό· ἀλλιῶς τοὺς καλοῦσαν νὰ κλειστοῦν μαζί τους στὸ κάστρο, ὅπου θ' ἀποχωροῦσαν. "Υστερ' ἀπὸ μερικὲς μέρες, στὶς 23 Μαρτίου, συνεχίζει ὁ Βλασσόπουλος, ὁ βοεβόδας καὶ ἄλλοι Τούρκοι παρακάλεσαν τοὺς προξένους νὰ προσπαθήσουν νὰ καταπραῦνουν τοὺς φόβους καὶ τὶς κινήσεις τῶν κατοίκων. Πραγματικὰ τὴν ἴδια μέρα οἱ πρόξενοι συναντήθηκαν στὸ γαλλικὸ προξενεῖο μὲ τὸν Τούρκο ἀπεσταλμένο καὶ συζητήθηκε τὸ θέμα μιᾶς ἐνδεχόμενης ἀνταρσίας τῶν 'Ελλήνων μὲ τὰ ἀπαισία ἀποτελέσματα πού θὰ εἶχε καὶ γιὰ τὶς δύο πλευρὲς. Καὶ πάλι ὁ Τούρκος ἀπεσταλμένος ἐπέμενε στὴ μεσολάβηση τῶν προξένων, οἱ ὁποῖοι ἀποδέχθηκαν τὴν πρότασή του καὶ μάλιστα τοῦ ὑποσχέθηκαν ὅτι θὰ καταβάλουν κάθε προσπάθεια γιὰ ν' ἀποκαταστήσουν τὴν ἡσυχία καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν. 'Ο Βλασσόπουλος ὅμως θεωρεῖ τὴν πρόταση τῶν Τούρκων πονηρὴ· στὴν πραγματικότητα ἤθελαν ν' ἀποκοιμίσουν τοὺς φόβους τῶν 'Ελλήνων, γιὰ τὴν ἴδια κίελας μέρα, χωρὶς νὰ περιμένουν τὴ μεσολάβηση τῶν προξένων, καμιά τριανταριά ἄνδρες ἀπὸ τὸ κάστρο ξεχύθηκαν στὴν πόλη καὶ ἔβαλαν φωτιὰ σὲ δυὸ ἐλληνικὲς συνοικίες, πού τὶς βομβάρδιζαν ἀπὸ τὸ κάστρο κατὰ διαστήματα.

'Η φωτιά, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἀέρα, ξαπλώθηκε γρήγορα καὶ ἔκανε μεγάλες καταστροφὲς πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν προξενείων, πού βρίσκονταν στὴν ἴδια συνοικία. Καὶ ἀπὸ τὶς τέσσερις τὸ ἀπόγευμα ὡς τὰ μεσάνυχτα ὁ τρόμος μέσα στὴν πόλη ἦταν γενικὸς τόσο ἀπὸ τὴν πυρκαϊά, ὅσο καὶ ἀπὸ ἐνδεχόμενη νέα ἐξόρμηση τῶν Τούρκων ἀπὸ τὸ κάστρο· οἱ περισσότεροὶ κάτοικοι ἔφυγαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, ἄλλοι πρὸς τὴν ἐξοχὴ καὶ ἄλλοι πρὸς τὰ καράβια μόλις προλαβαίνοντας νὰ πάρουν μαζί τους ὅ,τι τοὺς ἦταν τὸ πιὸ ἀπαραίτητο. Τὸ ἴδιο βέβαια ἔκαναν καὶ οἱ πρόξενοι ἀναμένοντας τὴν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων καὶ ἔτοιμοι νὰ φύγουν, ἂν τὸ ἀπαιτοῦσε ἡ ἀνάγκη.

Τὴν ἴδια νύχτα, ἐξακολουθεῖ ὁ Βλασσόπουλος, «μερικοῖ» (quelques) "Ελληνες Πατρινοὶ ἄρπαξαν τὰ ὅπλα καὶ χτυπήθηκαν μὲ τοὺς Τούρκους λεηλάτες τῶν σπιτιῶν τους. Θύματα ὑπῆρξαν καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ πλευρὲς⁶.

Τὴν ἐπομένη, 24 τοῦ μηνός, κατὰ τὸ μεσημέρι, ὀπλισμένοι "Ελληνες χωρικοὶ, ὁμάδες-ὁμάδες, ἄρχισαν νὰ κατεβαίνουν διαδοχικὰ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῶν Καλαβρύτων. Οἱ πρῶτες προσπάθειές τους ἦταν νὰ σβήσουν τὴ φωτιά, πού

6. 'Εξωτερικὴ Πολιτικὴ, ἔ.ἀ., σ. 86-87.

την πολιορκία του κάστρου, όπου είχαν κλειστεί 1.000 περίπου Τούρκοι όπλοφόροι.

Στις 25 Μαρτίου ξαναφάνηκαν στην πόλη ο Π. Πατρών Γερμανός, ο επίσκοπος Κερνίκης, και οι τρεις πρόκριτοι που είχαν άρνηθεί να πάγουν στην Τριπολιτσά. Αυτοί αποτέλεσαν τις πρώτες ελληνικές αρχές που ανέλαβαν τη διοίκηση της περιοχής και οι όποιοι την επομένη απέστειλαν σε κάθε πρόξενο έγγραφο στα ελληνικά, στο οποίο —σύμφωνα με κοινή απόφαση των προξένων— απάντησε εκ μέρους των, επίσης στα ελληνικά, ο Βλασσόπουλος. Το έγγραφο αυτό —το μόνο ελληνικό έγγραφο που παρατίθεται σε φωτοτυπία (βλ. εικόνα) σε ολόκληρο τον ογκώδη τόμο IV (XII), σ. 86, των ρωσικών αρχείων— απευθύνει ο "Ελληνας πρόξενος του ρωσικού προξενείου προς τον «πανιερώτατον μητροπολίτην ἅγιον Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανόν, θεοφιλέστατον ἅγιον Κερνίκης κύριον Προκόπιον, και εὐγενεστάτους ἄρχοντας». 'Ο Βλασσόπουλος, κρατώντας στάση ουδέτερου διπλωμάτη, τους διαβεβαιώνει ότι έλαβε το από 26 γράμμα τους και πληροφορήθηκε «τά δίκαια όπου αναφέρετε», αλλά «δίκαια ἢ ἄδικα» δέν είναι ο άρμόδιος να τά κρίνει. 'Εκείνο όμως που θέλει να τους δηλώσει είναι ότι «ό αύγουστος αυτοκράτωρ μου εύρίσκεται με το όθωμανικόν κράτος εις δεσμὸν ειρήνης και καλῆς ἁρμονίας. Διὸ και δέν ἤμπορεῖ να ἴδῃ με ἀδιάφορον ὄμμα κάθε νεωτερισμὸν ἐσωτερικὸν ἢ ἐξωτερικὸν ὁποῦ ἤθελεν ἀκολουθήσει φιλικὸν αὐτῷ κράτος. Τὰ τοπικὰ ἀξιοθρήνητα συμβάντα θέλω ἀναφέρει, ὅπου τὸ χρέος μου ἀπαιτεῖ».

Τόσο από τή διεξοδική από 27 Μαρτίου / 8 'Απριλίου ἔκθεση του Βλασσοπούλου, ὅσο και από τή σύντομη απάντησή του προς τὸν Π. Πατρῶν Γερμανό και τὸν Προκόπιο Κερνίκης, διαπιστώνουμε, ὅτι ὁ πρόξενος ἀποφεύγει με ἐπιμέλεια κάθε ἀνάμειξή του στα γεγονότα και μάλιστα φαίνεται να λυπᾶται και ν' ἀποδοκιμάζει «τὰ ἀξιοθρήνητα γεγονότα» που ἀπειλοῦν να διαταράξουν τοὺς δεσμοὺς φιλίας και ειρήνης Ρωσίας-Τουρκίας. Στὴν ἔκθεσή του ὁμως ὁ Βλασσόπουλος παρέχει και στοιχεῖα για ὀρισμένες κινήσεις —στο διάστημα αὐτό— του φιλότουρκου Ἁγγλου συναδέλφου του Philip James Green και ζητεῖ από τὸν προϊστάμενό του πρέσβη στὴν Κωνσταντινούπολη Στρογανόφ ὁδηγίες σχετικά με τὸν τρόπο, με τὸν ὁποῖο ὀφείλει να συμπεριφερθεῖ, ὅπως γράφει, «μέσα σ' αὐτὴν τὴν ἐπανάσταση που φαίνεται να εἶναι γενικὴ σε ὄλο τὸν Μοριά». Και ἐξακολουθεῖ «εἶναι φανερό τῶρα ὅτι οἱ ταραχὲς που ἔχουν ξεσπάσει σ' αὐτὴ τὴ χώρα προέρχονται ἀπό τὴν ἄκρα δυσἀρέσκεια τῶν Ἑλλήνων και ἀπό τὴ σταθερὴ ἀπόφασή τους να πεθάνουν ἢ ν' ἀνακτήσουν τὴν ἐλευθερία τους και τὰ δικαιώματά τους ὡς ἀνεξάρτητου ἔθνους»⁷.

'Ομολογουμένως ἡ θέση του Βλασσοπούλου εἶχε γίνει δύσκολη, ἀφοῦ ἦταν γνωστὴ ἡ συμπάθειά του προς τοὺς ὁμοεθνεῖς του. 'Ο 'Ολλανδὸς μάλιστα

7. *Ἐξωτερικὴ Πολιτικὴ*, ἔ.ἀ., σ. 87-88.

πρόξενος Jean Solair καταγγέλλει στην κυβέρνησή του «ὅτι οἱ Ἕλληνες πρόξενοι τῆς Σουηδίας καὶ Πρωσίας εἶναι μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας» καὶ ὁ Βλασσόπουλος «ἓνας ἀπὸ τοὺς προέδρους της». Ἀκόμη ὁ ἴδιος Ὀλλανδὸς πρόξενος, ἀναφέρει ὅτι στίς 23 Μαρτίου / 4 Ἀπριλίου, κατὰ τίς 4 τὸ ἀπόγευμα, εἶδε Ἕλληνες ὀπλοφόρους ποὺ πυροβολοῦσαν ἀπὸ τὸ ρωσικὸ προξενεῖο ἐπάνω στοὺς Τούρκους ποὺ ἀποσύρονταν πρὸς τὸ κάστρο⁸.

Ἡ ἀπὸ 27 Μαρτίου / 8 Ἀπριλίου ἔκθεση τοῦ Βλασσοπούλου, συγκριτικὰ μὲ τίς ἀντίστοιχες τοῦ Jean Solair καὶ τοῦ Francois C. Hugues Laurent Pouqueville τῆς Γαλλίας⁹ εἶναι πολὺ συγκρατημένη. Ἡ αἰτία, ὅπως ἀντιλαμβάνεται κανεὶς, εἶναι ὅτι ἡ υπεύθυνη θέση του ἀπέναντι τῆς Ρωσίας καὶ ἡ ἐξάρτησή του ἀπὸ τοὺς μυστικούς ὄρκους καὶ δεσμούς ποὺ τὸν ἔδεναν μὲ τὴν «Ἀρχή» καὶ τοὺς ἐταίρους τῆς Φιλικῆς τὸν ἐμπόδιζαν νὰ δώσει διέξοδο στὰ πατριωτικὰ του αἰσθήματα ποὺ τὸν πλημμύριζαν.

Ἀπὸ τίς ὑποχρεώσεις του αὐτὲς πρὸς τὴν προϊσταμένη του διπλωματικὴ του ὑπηρεσία φαίνεται κάπως ἀπελευθερωμένος ὁ Βλασσόπουλος μὲ τὴν τρίτη ἀπὸ 20 Ἀπριλίου / 2 Μαΐου 1821 ἔκθεσή του, σταλμένη ἀπὸ τὴν Ἰθάκη, ὅπου εἶχε μεταθέσει τὴν ἔδρα του ὕστερ' ἀπὸ τὰ αἱματηρὰ γεγονότα ποὺ συνεχίζονταν στὴν Πάτρα. Μὲ τὴν ἀρκετὰ διεξοδικὴ αὐτὴ ἔκθεση ὁ Βλασσόπουλος μᾶς δίνει ἐνδιαφέρουσες εἰδήσεις γιὰ τὴν κατάσταση μέσα στὴν πόλη, τὴν ἐξέλιξη τῶν ἐπιχειρήσεως μέσα σ' αὐτήν, καὶ γενικὲς γιὰ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας. Ἀρχίζει μὲ μιὰ βαριὰ κατηγορία ἐναντίον τοῦ Ἄγγλου συναδέλφου του Green, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ἀπερίφραστα «πρωτεύοντα ἐχθρὸ τοῦ ρωσικοῦ προξενείου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους». Συγκεκριμένα τὸν κατηγορεῖ ὅτι, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες πολιορκητὲς τοῦ κάστρου ἦταν ἔτοιμοι ν' ἀνατινάξουν ἓνα τμήμα τῶν τειχῶν του καὶ ν' ἀνοίξουν δρόμο, γιὰ νὰ περάσουν στὸ ἐσωτερικὸ του, ὁ Green ἔστειλε πλοῖο στὴν Κέρκυρα, γιὰ νὰ εἰδοποιήσει τὸν διοικητὴ τῶν Ἰόνιων Νησιῶν Thomas Maitland γιὰ ὅσα συνέβαιναν στὴν Πάτρα, καὶ αὐτὸς κατόπιν μὲ τὴ σειρά του τὸν Τούρκο ναύαρχο στὴν Πρέβεζα. Καὶ ὁ τελευταῖος διέταξε ἀμέσως νὰ ξεκινήσουν τρία πλοῖα τῆς μοίρας του γιὰ τὴν Πάτρα, ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχε φτάσει κιάλας ἐκεῖ στίς 2/14 Ἀπριλίου. Καὶ συνεχίζει ὁ Βλασσόπουλος: τὴν ἴδια νύχτα ἔστειλε ὁ Ἄγγλος πρόξενος τὸν ἀδελφὸ του καὶ τὸν διερμηνέα του ἀπέναντι στὴ Ναύπακτο καὶ αὐτοὶ ἐνημέρωσαν, γιὰ τὴν κρίσιμη θέση τῶν Τούρκων, τὸν δραστήριο καὶ ἱκανὸ Γιουσοῦφ πασά (γιὸ τοῦ ὀνομαστοῦ μπέη τῶν Σερρῶν Ἰσμαήλ), ποὺ κατέβαινε ἀπὸ τὰ Γιάννινα μὲ πεζοὺς καὶ ἵππους. Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Green τοῦ ὑπέδειξαν ν' ἀποβιβαστεῖ ἀπέναντι, σὲ μέρος γειτονικὸ πρὸς τὸ κάστρο, καὶ αὐτὸς, χωρὶς νὰ χάσει καθόλου

8. Βλ. Γεωργίου Θ. Ζώρα, *Αἱ πρῶται ἐν Πάτραις ἐπαναστατικαὶ ἐκδηλώσεις κατὰ πληροφωρίας τοῦ ὀλλανδικοῦ προξενείου*, Ἀθῆναι 1973, σ. 15.

9. *Histoire de la régénération de la Grèce*, Paris 1824, τ. 2, σ. 344-348.

καιρό, πραγματοποίησε την απόβαση· και συντονισμένος με τους πολιορκημένους όμοεθνεῖς του τοῦ κάστρου διέλυσε τὴν πολιορκία του, μπῆκε στὴν πόλη και ἔβαλε παντοῦ φωτιά. Οἱ Ἕλληνες αἰφνιδιάστηκαν και ἀναγκάστηκαν ν' ἀπομακρυνθοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη.

Τόσον ὁ Βλασσόπουλος, ὅπως εἶπαμε, ὅσο και οἱ συναδέλφοί του τῆς Πρωσίας και Σουηδίας, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε πιά ἀσφάλεια μέσα στὴν Πάτρα, ἐπιβιβάστηκαν σὲ καράβια και κατέφυγαν στὴν Ἰθάκη, στὸ πιὸ κοντινὸ νησί τῆς Ἐπτανήσου, ἀπὸ ὅπου θὰ μπορούσαν νὰ παρακολουθοῦν τὰ γεγονότα. Ἀπὸ τὴ λεηλασία τῶν σπιτιῶν τῆς Πάτρας και τοῦ ρωσικοῦ προξενείου μόλις ὀρισμένα ἀρχεῖα μπόρεσε νὰ σώσει ὁ συγγενὴς τοῦ προξένου Κωνσταντῖνος Βλασσόπουλος πηδώντας ἀπὸ τὸ πίσω μέρος τοῦ οἰκήματος πρὸς τὴ θάλασσα, ὅπως τὸ ἴδιο εἶχε κάνει πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες ὁ Μακρυγιάννης, βιασμένος ἀπὸ τὸν πρόξενο νὰ φύγει.

Τὰ ὅσα κατόπιν ἀναφέρει ὁ Βλασσόπουλος γιὰ τὴν Ἐπανάσταση εἶναι γενικὲς και ἀσήμαντες πληροφορίες· ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ Μοριᾶ βρίσκονται στὰ ὄπλα, ὅτι ὅλα τὰ κάστρα του πολιορκοῦνται ἀπὸ τὴν ξηρά, ὅτι οἱ Ὑδριῶτες, Σπετσιῶτες και Ψαριανοὶ μὲ 130 καλὰ ἐξοπλισμένα καράβια ἔχουν ξεσηκωθεί, ὅτι στὴν Πάτρα και Ναύπακτο βρίσκονται 16 ἀπ' αὐτά, και περιμένουν ἐναγώνια πότε θὰ φανεῖ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Γερμανὸς και ἴσως παραδοθεῖ και τὸ κάστρο της· ἢ Ἀνατολικὴ Στερεὰ Ἑλλάδα βρίσκεται στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ ἡ Δυτικὴ δὲν ἔχει κινηθεῖ ἀκόμη, γιὰ τὴν λείπουν τρόφιμα και πολεμοφόδια· ἐλπίζουν ὅμως ὅτι σύντομα θ' ἀκολουθήσει τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων μὲ τὴν πρωτοβουλία τῶν Σουλιωτῶν, στοὺς ὁποίους ὁ Ἀλῆ πασάς, ὡς συμμάχους του ἐναντίον τοῦ σουλτάνου, ἐπέτρεψε νὰ ἐγκατασταθοῦν πάλι στὸ Σούλι και τοὺς ἐνίσχυσε μάλιστα και χρηματικά.